

***EPHEMERA GLAUCOPS* PICTET, 1833**

Tekst – B. Koese (EIS-Nederland)

Herkenning

De volwassen exemplaren van het genus *Ephemera* is onmiddellijk te herkennen aan de donkere vlekjes in het centrum van de voorvleugel. *E. glaucops* is een grote haft, maar met een lichaamslengte van 11-18 millimeter (exclusief antennen en staartdraden) is het de kleinste van de in totaal drie *Ephemera*-soorten in ons land. De soorten zijn te onderscheiden aan de hand van het markante vlekkenpatroon op het achterlijf. Bij *E. glaucops* bestaat de tekening uit smalle zwarte lengtestreepjes op een bleekgele achtergrond. *Ephemera*-larven zijn onmiskenbaar door de veervormige kieuwen die boven het achterlijf geplooid liggen. In het laatste stadium zijn de larven te herkennen aan de vlekentekening op het achterlijf die min of meer overeen komt met de tekening bij de volwassen dieren. Zie voor verdere determinatie van de volwassen dieren Bauernfeind & Humpesch (2001). Voor de larven kunnen behalve voorgenoemd werk ook Eiseler (2005) en Elliot et al. (1988) worden geraadpleegd.

Te verwisselen met

Volwassen dieren zijn te verwarren met andere soorten uit het genus *Ephemera*. De andere twee inlandse *Ephemera* soorten (*E. danica* en *E. vulgata*) hebben brede zwarte strepen en vlekken op het achterlijf. *E. glaucops* lijkt nog het meest op *Ephemera lineata*, een soort die uitsluitend in grotere rivieren wordt gevonden. *E. lineata* kwam vroeger ook in Nederland voor en zou in de toekomst vanuit de bovenloop van de Maas ons land weer kunnen bereiken. Indien de vlekken verbleekt zijn (bij collectie-exemplaren) kunnen de mannetjes gedetermineerd worden aan het opvallende verlengde eerste lid van de 'forceps', de grijphaken aan de achterlijfspunt. Bij *E. glaucops* is het eerste lid langer dan de laatste twee leden samen, in plaats van ongeveer even lang als het voorlaatste lid zoals bij de andere *Ephemera* soorten. Verbleekte vrouwtjes zijn meestal niet of nauwelijks te determineren.

Levenswijze

Bauernfeind & Humpesch (2001) geven juni op als vliegtijd. Nederlandse exemplaren zijn gevangen tussen 25 mei en 23 juli. Zoals het een eendagsvlieg betaamt, leven de volwassen dieren slechts enkele dagen. De soort heeft een twee tot driejarige levenscyclus (Haybach 2006). Larven van *Ephemera* zijn gravers die zich bedekken onder een laagje los zand. De kieuwen zorgen voor een continue waterstroom waarmee zowel zuurstof als voedsel wordt aangevoerd (Gysels 1991)

Biotoop & ecologie

De soort bewoont in Zuidelijk Europa vooral grotere, stromende wateren. In Midden-Europa is *E. glaucops* karakteristiek voor grote, heldere voedselarme alpenmeren en artificiële plassen zoals verlaten bruinkoolmijnen. Daarnaast is de soort ook bekend uit de bovenloop van de Rijn (Haybach 2006, Schöll 2002). De vindplaats (oude bruinkoolmijn) die Jacob et al. (1975) uit Leipzig, Oost-Duitsland beschrijven, is een meer van 140 hectare met een minerale bodem van zand en leem en een maximale diepte van 60-70 meter. Het doorzicht bedroeg hier enkele meters en waterplanten waren afwezig. In Nederland zijn de larven vooral gevonden in zandwinputten op de zandgronden. Daarnaast zijn ook larven gevonden in de Maasplassen in Midden-Limburg.

Inventarisatie

In de vliegtijd kan de soort, evenals de andere soorten uit het genus *Ephemera*, goed op licht gevangen worden. Over het gericht inventariseren van de larven is weinig bekend. Haybach (2006) ving vele larven tussen zandig/kiezelig substraat op één meter diepte aan de rand van een relatief vlakke oever van een oude steengroeve bij Koblenz.

Verspreiding in Europa

Ephemera glaucops is een zuidelijke soort die vroeger zeldzaam was ten noorden van de Alpen. In de jaren '60 en '70 is de soort in verschillende grote meren in Midden-Duitsland aangetroffen. In ongeveer de helft van de gevallen gaat het om verlaten bruinkoolmijnen (Jacob et al 1976, Braasch & Mey 1977).

Verspreiding in Nederland

Van *Ephemera glaucops* waren lange tijd slechts twee waarnemingen uit Nederland bekend: één vondst van een mannetje in de 19e eeuw bij Arnhem en één lichtvangst van een vrouwtje bij Vlodrop in 1981 (Mol 1985). In beide gevallen werden imago's verzameld die mogelijk zijn overgewaaid uit oostelijke populaties. De vondst in 1981 sluit aan op een (veronderstelde) areaalsuitbreiding in Duitsland (Jacobs et al. 1976, Braasch & Mey 1977). Vanaf begin 90-er jaren van de vorige eeuw zijn in ons land incidenteel ook larven gevonden bij hydrobiologisch onderzoek. Het betrof vondsten in zandwinplassen in Gelderland en éénmaal in de Maasplassen in Midden-Limburg. Recent (2005-2007) zijn in Noord-Brabant op verschillende plaatsen ook adulten op licht gevangen, vaak vrij ver van mogelijke voortplantingsbiotopen. Het betrof in alle gevallen vrouwtjes met eieren.

Trend

Alle waarnemingen wijzen er op dat *Ephemera glaucops* zich vanaf ca. 1980 in ons land heeft gevestigd met vooral kunstmatige plassen op de zandgronden als voortplantingsbiotoop. Omdat waarnemingen van larven en adulten vaak toevallig worden gedaan, is het lastig een kwantitatief beeld te geven. Lichtvangsten in 2005-2007 lijken er echter op te wijzen dat *E. glaucops* in ons land inmiddels wellicht al een vrij algemene soort is.

Bedreigingen

Geen. De soort wordt in Nederland vermoedelijk steeds algemener en plant zich voort in een niet bedreigd watertype (zandwinplassen).

Beheer

Geen specifiek beheer nodig.

Kansen

De gevolgen van het in Nederland in het verleden gevoerde ontgrondingenbeleid staan borg voor voldoende kansen.

Literatuur

- Bauernfeind, E. & U.H. Humpesch 2001. Die Eintagsfliegen Zentraleuropas (Insecta: Ephemeroptera): Bestimmung und Ökologie. Verlag des Naturhistorischen Museums Wien.
- Braasch, D. & W. Mey 1977. Ein weiterer Fund von *Ephemera glaucops* Pictet (Ephemeroptera) in der DDR. Entomologische Nachrichten, Dresden 21: 123-125.
- Eiseler, B. 2005. Bildbestimmungsschlüssel für die Eintagsfliegenlarven der deutschen Mittelgebirge und des Tieflandes. Lauterbornia 53: 1-112.
- Elliot, J.M., U.H. Humpesch & T.T. Macan 1988. Larvae of the British Ephemeroptera. Scientific Publications of the Freshwater Biological Association 49: 1-145.
- Gysels, H. 1991. Haftelarventabel. Jeugdbondsuitgeverij, Utrecht.
- Haybach, A. 2006. Die Eintagsfliegen von Rheinland-Pfalz (Insecta: Ephemeroptera). Naturhistorisches Museum Mainz.
- Jacob, U., S. Kauk & F. Klima 1975. Eine ephemeropterologische Überraschung *Ephemera glaucops* Pictet bei Leipzig. Entomologische Nachrichten, Dresden 19: 185-195.
- Mol, A.W.M. 1985. Enkele interessante en nieuwe Nederlandse haften (Insecta: Ephemeroptera) uit de provincie Limburg. Natuurhistorisch maandblad 74: 5-8.
- Schöll, F. (red.) 2002. Das Makrozoobenthos des Rheins 2000. Internationale Kommission zum Schutz des Rheins, Koblenz.